Wikipedia

Norsk

«Norsk» kan også vise til skolefaget norsk eller noe(n) tilknyttet Norge og nordmenn

Norsk er et nordisk språk som er offisielt språk i Norge og morsmål til rundt 90% av befolkningen[2] (i 2012 morsmål til omtrent 4 320 000 personer[3])[1]. Det snakkes også av over 50 000 norsk-amerikanere i USA, spesielt i Midtvesten. Norsk, svensk og dansk utgjør sammen de *fastlandsnordiske* språkene, et kontinuum av mer eller mindre innbyrdes forståelige dialekter i Skandinavia.[4] Norsk kan føres tilbake til de vestnordiske dialektene av norrønt, som også islandsk og færøysk har utgått fra, men avstanden til disse *øynordiske* språkene er i dag langt større enn avstanden til de østnordiske språkene dansk og svensk. Det er vanskelig å avgrense norsk mot svensk og dansk etter rent språklige kriterier; i praksis kan *moderne norsk* sies å være de skandinaviske dialekter og standardspråk som har geografisk tilknytning til Norge.

Norsk rettskrivning ble fra senmiddelalderen delvis erstattet av dansk skriftspråk. Sent på 1800-tallet oppstod landsmål, senere nynorsk, som et alternativt skriftspråk basert på flere norske dialekter. Dette gav støtet til den norske språkstriden, en langvarig strid mellom tilhengere av de ulike målformene og rettskrivningene. Rundt 87–89 prosent bruker i dag bokmål som sitt viktigste skriftspråk, mens resten bruker nynorsk.[5]

Norsk	
Brukt i	Norge
Antall brukere	4,5 millioner (morsmålsbrukere i 2011[1])
Lingvistisk klassifikasjon	Indoeuropeisk Germanske språk Nordiske språk **Norsk**
Offisiell status	
Offisielt i	Norge Nordisk råd
Normert av	Språkrådet (bokmål og nynorsk) Det Norske Akademi for Språk og Litteratur (riksmål)
Språkkoder	
ISO 639-1	no – norsk nb – bokmål nn – nynorsk
ISO 639-2	nor – norsk nob – bokmål nno – nynorsk
ISO 639-3	nor – norsk nob – bokmål nno – nynorsk

Norsk på Wiktionary
Portaler: Norge · Språk

Innhold

Genetisk klassifisering

Se også: Germanske språk

Norsk er et nordisk språk i den germanske gruppa i den indoeuropeiske språkfamilien.

Tradisjonelt har språket vært klassifisert som et vestnordisk språk sammen med islandsk og færøysk, mens dansk og svensk har vært klassifisert som østnordiske språk. Dette er basert på fonologiske forskjeller som oppsto tidlig i norrøn tid. Denne klassifiseringa er problematisk fordi den tillegger dialektforskjeller innenfor det fastlandsnordiske dialektkontinuumet større vekt enn skillet mellom tydelig adskilte språk fordi de førstnevnte forskjellene er eldre enn de sistnevnte. Dessuten går noen av skillene mellom vest- og østskandinavisk tvers igjennom det norske språkområdet, og videre har skriftspråket bokmål svært mange østnordiske trekk på grunn av sitt nære slektskap med dansk og kan i sin mest konservative variant sies å være nærmest ren østnordisk. Det standardiserte talespråket knyttet til bokmål, standard østnorsk, klassifiseres heller ikke som en norsk dialekt. Et skille mellom vestnordisk og østnordisk oppleves derfor som problematisk og lite relevant for moderne norsk.

Etter en nyere klassifisering basert på dagens moderne nordiske språk, utgjør norsk og svensk *nordskandinavisk*. Nordskandinavisk utgjør sammen med *sørskandinavisk* (dansk) fastlandsnordisk, som sammen med øynordisk danner den nordiske undergruppa av germansk.[4]

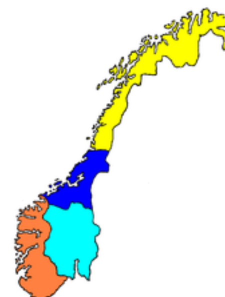
Talespråk

Moderne norsk talespråk kan inndeles i norske dialekter samt standardspråk som har sin genetiske opprinnelse (språklig stamtre) i dansk språk, særlig representert ved dannet dagligtale og den moderne videreføring av dette talespråket, standard østnorsk. Standardspråkene kan også regnes som sosiolekter. De norske dialektene på den andre siden er de tradisjonelle stedsegne (lokale) talemålene med røtter i talemålet før dansketiden. Standardspråk, dialekter og (dansk) skriftspråk har gjennom århundrene gjensidig påvirket hverandre.

Norske dialekter

Utdypende artikkel: Norske dialekter

Norsk talespråk er i synkront perspektiv kjennetegnet av relativt store dialektforskjeller og sterke, livskraftige dialekter. Dialektforskjellene kan blant annet tilskrives store geografiske avstander, og at fjellandskapet har begrenset kontakten mellom folk i tidligere tider. Det spesielle med Norge er likevel den sterke stillinga dialektbruk har fått i nyere tid. Med unntak av situasjoner hvor man er bundet av manus, er det relativt uvanlig å legge om til et av «standardspråkene», selv i mer formelle sammenhenger.

Kartet viser de fire hovedgruppene av norske dialekter: nordnorsk i gult, trøndersk i mørkeblått, vestlandsk i oransje og østlandsk i lyseblått.

Man skiller mellom to hovedgrupper av dialekter i Norge, østnorsk og vestnorsk. De østnorske dialektene snakkes på Østlandet, i Trøndelag og på Nordmøre; de vestnorske dialektene snakkes i Agder-fylkene, på Vestlandet inkludert Sunnmøre og Romsdal, og i Nord-Norge. Hovedkriteriet for skillet er den såkalte *jamvektsloven*: i østnorske dialekter ble de trykklette endevokalene fra norrønt svekket til *e* eller fullt bortfall i ord med lange (og dermed mer betonte) rotstavelser, men holdt seg uendret i ord med korte rotstavelser. Et annet særtrekk ved østnorske dialekter er at de har tykk l der skriftbildet har «l» eller «rd». Den mest iørefallande forskjellen er imidlertid at østnorske dialekter har lavtone, mens vest- og nordnorske har høytone, det vil si at et ord som «Bergen» har initial lav tone i øst men høy eller fallende i vest og nord.

Det østnorske dialektområdet kan igjen deles inn i østlandsk og trøndersk. Det vestnorske området kan på sin side deles inn i vestlandsk og nordnorsk.

Standardspråk og sosiolekter

I tillegg til norske dialekter finner man flere standardspråk i Norge: Standard østnorsk (tidligere dannet dagligtale) i østlandsområdet, penbergensk i Bergen og fintrønder i Trøndelag. Disse talemålene kan oppfattes som både standardspråk og sosiolekter. Det høyere talemålet skiller seg særlig i morfologien fra de omkringliggende dialektene, og hører hverken til østnorsk eller vestnorsk dialekt. De er ikke norske dialekter i lingvistisk forstand, men en del av talespråket som sammen utgjør moderne norsk.

Skriftspråk

Alfabet

Utdypende artikkel: Det norske alfabetet

Det norske alfabetet har 29 bokstaver. Det bygger på det latinske alfabetet, og har i tillegg de tre vokalene *æ*, *ø* og *å*, som har sin plass i slutten av alfabetet.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	Æ	Ø	Å
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z	æ	ø	å

Bokstavene *c*, *q*, *w*, *x* og *z* brukes nesten utelukkende i lånord.[6] Enkelte norske etternavn blir også skrevet med disse bokstavene.

Noen vokaler kan modifiseres ved å bruke diakritiske tegn: *é*, *è*, *ê*, *ó*, *ò*, *â*, og *ô*. På nynorsk kan også *ì*, *ù* og *ỳ* forekomme. De diakritiske tegnene er ikke obligatoriske, men kan i noen tilfeller skille mellom ulike betydninger av ordet, for eksempel *for*, *fór*, *fòr* og *fôr* på nynorsk. Noen lånord blir skrevet med andre diakritiske tegn, særlig *ü*, *á* og *à*.

Målformer

Før 1885 hadde norsk bare én offisiell målform, og dette skriftspråket var i alt det vesentlige identisk med dansk. Språket gikk under forskjellige navn, men ble på 1800-tallet stort sett bare kalt norsk. Gjennom Ivar Aasens arbeid med å skape språket landsmål ble det etablert en situasjon med to skriftlige målformer. I 1885 fattet Stortinget et vedtak der det bad regjeringen «om at træffe fornøden Forføining til at det norske Folkesprog som Skole- og officielt Sprog sidestilles med vort almindelige Skrift- og Bogsprog».

Riksmål og bokmål

Utdypende artikler: Riksmål og bokmål

Både dansk og norsk gjennomgikk på 1800- og 1900-tallet en gradvis reform av skriftspråket. Riksmålet ble reformert i 1907 og 1917. I 1929 ble den offisielle normen døpt om til bokmål. Utviklingen av dette skriftspråket ble fra 1938 preget av strid mellom de som ville smelte språket sammen med nynorsk for å skape et «samnorsk», og de som motsatte seg denne utviklingen. Etter at samnorskpolitikken hadde vist seg mislykket ble Vogt-komitéen («språkfredskomiteen») nedsatt, noe som resulterte i en reform av offisielt bokmål i 1981 i konservativ retning. I 2005 fulgte enda en reform som nærmest eliminerte forskjellene mellom riksmålsnormalen og (moderat) bokmål.

I dag rommer den offisielle varianten av bokmål som normeres av Språkrådet både former som kalles moderat bokmål og former som kalles radikalt bokmål. Moderat bokmål er mer eller mindre identisk med Det Norske Akademis riksmålsnorm.

Vedtak.
Storthinget ynskjer, at Regjeringi vil sjaa til kvat som best kann gjerast for at det norske Folkemaalet, i dei Maalan, som i dette Brevet er sinnmeldt, kann faa fullt Rett og Fridom jamsides med Bokmaalet.
Kristiania, 14 Februar 1885.

Sidestillingsvedtaket av 1885, hvor det het at «det norske Folkesprog som Skole- og officielt Sprog sidestilles med vort almindelige Skrift- og Bogsprog».

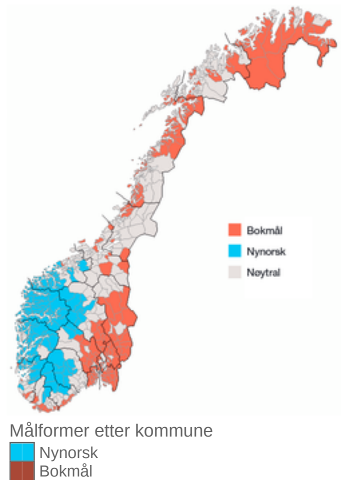
Landsmål, nynorsk og høgnorsk

Utdypende artikler: Nynorsk og høgnorsk

Ivar Aasens opprinnelige landsmål fikk ved Stortingsvedtak i 1929 navnet nynorsk. Samnorskpolitikken førte fra 1938 til at en lang rekke «bokmålsformer» ble tatt inn i nynorsk. I dag rommer nynorsk, som offisielt normert av Språkrådet, mange ulike former. Tilhengere av Ivar Aasens opprinnelige skriftspråk, den mest konservative varianten av nynorsk, kaller dette språket høgnorsk, som har vært fremmet av Ivar Aasen-sambandet.

Bruk av målformene i Norge

Av de 428 kommunene i Norge, har 160 bokmål som offisiell målform, 114 nynorsk, mens 157 kommuner er språklig nøytrale.[5] De fleste kommunene med nynorsk som målform ligger på Vestlandet, Sørlandet, i Gudbrandsdalen, Hallingdal og Vest-Telemark. Per 1. juli 2009 har de tre fylkene (Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane og Hordaland) med nynorsk som målform 829 417 innbyggere. De to fylkene (Østfold og Vestfold) med bokmål som målform har 500 254 innbyggere. De fire fylkene (Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland) med nynorsk som flertallsmålform har 1 253 610 innbyggere. De ni fylkene (Østfold, Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Vest-Agder, Nordland og Finnmark) med bokmål som flertallsmålform har 2 140 590 innbyggere.[7] Vestfold er det eneste fylket i landet hvor alle kommuner har bokmål som målform. Det samme gjelder Sogn og Fjordane, hvor alle kommunene har nynorsk som målform.

Målformer etter kommune
Nynorsk
Bokmål

Rundt 86,1 % av grunnskoleelevene i Norge hadde bokmål som opplæringsmål i 2007, mens 13,9 % hadde nynorsk som målform.[8] 11,1 % av de vernepliktige oppga nynorsk som målform i 2005. Dette var en stigning på 1,7 % fra året før.[5] Rundt 89 % ber om å få selvangivelsen på bokmål.[5] 9 % av bøkene som ble gitt ut på norsk i 2003 var på nynorsk. 89 % av avisene i Norge redigeres på bokmål, 6 % på nynorsk og 5 % på begge målformene.[5]

Norsk i Nord-Amerika

På 18- og 1900-tallet var det tidvis et betydelig antall norske språkbrukere i Nord-Amerika. Det var lokalsamfunn som var helt norskspråklige, med egne skoler, aviser og lignende. Norskspråklige samfunn i USA fulgte ikke nødvendigvis rettskrivningsreformene som ble gjennomført i Norge på 1900-tallet, da norskamerikanerne stort sett hadde forlatt Norge før disse ble gjennomført, og norskspråklige samfunn i Amerika kunne dermed virke stivnede og arkaiske på norske språkbrukere i Norge. Så sent som 1959 utkom f.eks. den relativt store norske ukeavisen *Decorah Posten* i en språkform som avviste vesentlige deler av 1907-reformen og holdt fast på store bokstaver i substantiver, som alle norske språkbrukere i Norge hadde gått bort fra mange tiår tidligere.[9] I løpet av 1900-tallet har antallet norskspråklige i Nord-Amerika, og særlig morsmålsbrukere, gått drastisk ned.

Historie

Urnordisk

Utdypende artikkel: Urnordisk

Norsk har utviklet seg fra det felles skandinaviske språket *urnordisk* som ble brukt i perioden 200 til 500. Skriftlige kilder av urnordisk finner vi i runeinskripsjoner. Urnordisk må ha vært gjensidig forståelig med de vestgermanske språkene, som blant annet engelsk, tysk og nederlandsk har utviklet seg fra.

Synkopetida

Utdypende artikkel: Synkopetida

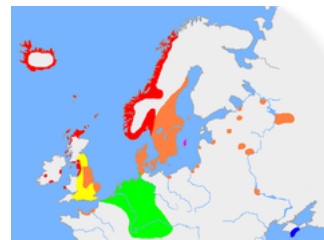
Omkring år 500 gikk urnordisk inn en periode med bortfall av stavelser, den såkalte *synkopetida*. For eksempel ble de urnordiske navnene *AnulaibaR* og *HarjawaldaR* forkortet til *Óláfr* og *Haraldr* (i dag *Olav* og *Harald*). Disse forandringene var så omfattende at språkene før og etter synkopetida ikke ville vært gjensidig forståelige, men nordisk og vestgermansk skilte likevel ikke fullstendig lag på grunn av språkkontakt og parallell utvikling.

Norrønt

Utdypende artikkel: Norrønt språk

Fra omkring 700 kaller vi språket *norrønt*. I norsk språkvitenskap blir *norrønt* først og fremst brukt om språket i Norge og på Island, selv om dialektforskjellene i det nordiske språkområdet var minimale, og språket i samtiden ble oppfattet som ett språk, kalt *norrǿna* eller *dǫnsk tunga*. Fra 700-tallet oppstod allikevel visse dialektforskjeller, og det er vanlig å snakke om en vestnordisk dialekt i Norge og på Island og Færøyene og en østnordisk dialekt i Sverige og Danmark. For

eksempel ble de gamle diftongene monoftongert i øst, slik at der svensk og dansk i dag har *sten*, *røs* og *løs*, har mange norske dialekter *stein*, *røys* og *laus*. Også islandsk og færøysk beholdt diftongene.[4]

Kartet viser den omtrentlige utbredelsen til norrønt og beslektede språk på begynnelsen av 900-tallet. Det røde området er **vestnordisk**, mens det oransje området er **østnordisk**. Det rosa området (Gotland) er gammelgutnisk, og det grønne området er utbredelsen til andre germanske språk som norrønt fremdeles var gjensidig forståelig med til en viss grad.

Norrønt språk hadde på grunn av vikingenes reiser og erobringer sterk innvirkning på gammelengelsk på denne tida, og det bidro til å opprettholde den gjensidige forståeligheten. Forskjellen kan ha vært omtrent som forskjellen mellom norsk og svensk i dag.[10]

Fra omkring 1200 skilte dansk seg stadig mer fra norsk og svensk. Dansk mistet skillet mellom ulike vokaler i grammatiske endelser, slik at der norsk og svensk veksler mellom *e*, *a* og *o* har dansk bare *e*. Dansk fikk også en særegen fonologisk utvikling, blant annet får dansk sine *bløde konsonanter* og det danske *stød* oppsto på denne tida. Dette dialektskillet er større enn det eldre skillet mellom øst og vest, og det er først og fremst dette som gjør at nordmenn har vanskeligere for å forstå muntlig dansk enn svensk.[4]

De norske norrøne dialektene fram til rundt 1350 kalles gammelnorsk. Gammelnorsk ble skrevet både med runer og med det latinske alfabetet som ble innført sammen med kristendommen på 1000-tallet. Da mange av de skrivekyndige døde i svartedauden i 1349 ble det norske skriftspråket svekket.

Mellomnorsk

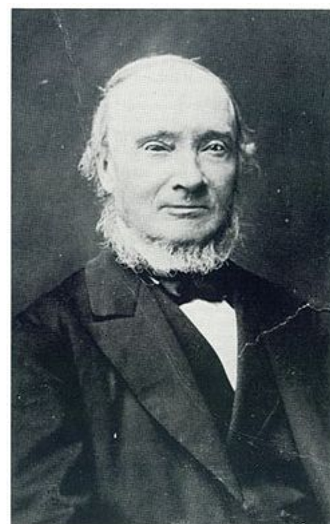
Utdypende artikkel: Mellomnorsk

Det norske språket fra svartedauden til reformasjonen i 1536 kalles *mellomnorsk*. På nytt gikk norsk inn i en periode med store forandringer og forenklinger. De samme endringene skjedde i stor grad i svensk og dansk, slik at avstanden mellom disse språkene ikke økte betydelig. En viktig drivkraft i språkendringene i denne perioden var den utstrakte kontakten med hanseatiske handelsmenn, det vil si nordtyskere, og deres nedertyske språk. Ikke minst gjelder det ordforrådet som i stor grad ble byttet ut. Skandinaver og nordtyskere kunne således forstå hverandre, men med det resultat at avstanden til de øynordiske språkene islandsk og færøysk økte, og det nordiske språkområdet ble definitivt delt.[4]

På grunn av Kalmarunionen fra 1397 og deretter unionen med Danmark ble dansk skriftspråk stadig mer brukt i Norge. Norsk holdt seg best i de såkalte bondebrevene, som i hovedsak var saksdokumenter fra rettsvesenet. Her finner man skriftlig norsk fram til utpå 1600-tallet.

Nynorsk

Fra 1500-tallet fikk de skandinaviske språkene en form som dagens skandinaver ville ha kunnet forstå. Dette stadiet av norsk språk kalles nynorsk. Siden norrøn tid er kasussystemet sterkt svekket, selv om enkelte dialekter fremdeles har bevart skillet mellom nominativ og dativ. De personlige pronomen har også beholdt et todelt kasussystem som i skillet mellom *du* og *deg*.

Ivar Aasen konstruerte landsmålet på midten av 1800-tallet.

Før Ivar Aasens systematiske arbeid hadde Jørgen Thomassøn som den første studerte norsk grammatikk i denne perioden,.[11] Marcus Schnabel i Hardanger var den neste som studerte folkemålets grammatikk.).[12] Schnabel hadde gått i lære hos Hans Strøm og de var begge oppmerksomme på slektskapet mellom gammelnorsk og bygdemålet. Presten Christen Jenssøn i Sunnfjord (1646) og Erik Pontoppidan med Glossarium Norvegicum (1749) laget også ordsamlinger. Legen Laurents Hallager beskrev i 1802 6 000 norske ord og uttrykk i *Norsk Ordsamling* (*Norsk Ordsamling eller Prøve af Norske Ord og Talemaader. Tilligemed Et Anhang indeholdende endeel Viser, som ere skrevne i det norske Bondesprog.*).[13]

Den første systematiske granskninga av det nynorske språket ble utført av Ivar Aasen. På 1840-tallet reiste han rundt i landet og studerte dialektene. I 1848 publiserte han Det norske Folkesprogs Grammatik og i 1850 kom Ordbog over det norske Folkesprog. Dette arbeidet ble møtt med stor velvilje i samtiden, og han regnes nå som grunnleggeren av norsk språkvitenskap.[14]

I 1852 skapte Aasen målstrid da han uttrykte ønske om å lage en normalform av folkespråket til allmenn bruk. Noen skriftnormal fantes ennå ikke, og Aasen var derfor ikke klar for kamp og prøvde å avdramatisere saken. Den første skissa av en normal kom i 1853 med *Prøver af Landsmaalet i Norge*. Den første virkelig store striden oppstod høsten 1858 da journalisten og dikteren Aasmund Olavsson Vinje startet opp ukebladet Dølen, den første periodiske publikasjon på det nye landsmålet.[14] Aasen fullførte landsmålsnormalen med publiseringa av Norsk Grammatik i 1864 og Norsk Ordbog i 1873. Partiet Venstre tok opp målsaken, og i 1885 ble landsmålet sidestilt med det danske skriftspråket, eller *vort almindelige Skrift- og Bogsprog* som det het i stortingsvedtaket. Den første offisielle rettskrivningen kom i 1901, og i 1907 ble det innført obligatorisk eksamen i landsmålet ved examen artium.

Dansk-norsk

Utdypende artikkel: Norsk språkhistorie (1830–1900)

Med reformasjonen og boktrykkerkunsten økte skriftspråkets betydning, og mange av Europas skriftspråk fikk sin moderne form i arbeidet med bibeloversettelsene på denne tida. I Skandinavia fikk vi to standardskriftspråk, et svensk basert på dialektene i og omkring Stockholm, og et dansk basert på dialektene omkring Øresund og i Nordsjælland. I Norge befestet dansk sin stilling.

På 1600-tallet utviklet det seg et *høytidsspråk* i Norge med skriftspråket som rettesnor. En skriftrett leseuttale av dansk ble brukt som prekespråk i kirkene og seinere i konfirmasjonsundervisninga og skolene. I skolene vedvarte dette til Stortinget i 1878 vedtok at undervisninga skulle gis på «Børnenes eget Talesprog». Å snakke slik ble ifølge Jonas Ramus' ordliste fra Ringerike i 1698 kalt å *knote*, med «hand har lært at knote» som eksempel. *Klokkerdansk* er også brukt om dette talespråket.[14]

Ved siden av høytidsspråket utviklet det seg en dansk-norsk dagligtale som etter hvert ble morsmål for den norske overklassen. Utviklinga begynte trolig på 1600-tallet, men så seint som på 1800-tallet kunne det fremdeles være sterkt dialektpreg i denne såkalte *dannede dagligtale*. Det dansk-norske talespråket var på sitt mest dansknære på slutten av 1800-tallet. Dansk-norsken var et koinéspråk, det vil si en blanding av gjensidig forståelige dialekter, men *transplantert* inn i et

område der det skiller seg ut fra dialektene som omgir det.[14] For eksempel hadde dansk-norsken i motsetning til dialektene i Oslo og området rundt ikke noe jamvektsystem, bare én vokal ('e') i grammatiske endelser, monoftonger for de fleste gammelnorske diftonger, lite bruk av retroflekser og tjukk l, og det hadde i noen grad bløte konsonanter.

Ludvig Kristensen Daa var en av dem som sto i spissen i kampen for et norsk skriftspråk.

Selv om det alt før 1814 var kjent blant språkinteresserte embetsmenn at norsk kunne kalles et eget språk med like stor rett som dansk og svensk, og selv om norske diktere siden midten av 1700-tallet hadde benyttet særnorske ord i det danske skriftspråket, er det først på 1830-tallet at ønsket om et norsk skriftspråk blir klart uttrykt. Det begynte med Henrik Wergeland, som forsvarte bruken av norske ord i diktning og folkeopplysning med det mål å skille ut et selvstendig norsk skriftspråk. Mens Wergeland begrenset seg til en leksikalsk fornorsking, tok først Ludvig Kristensen Daa og seinere særlig Knud Knudsen til orde for ortofone eller *lydrette* rettskrivingsprinsipper etter inspirasjon av den danske ortofonibevegelsen. Et sentralt spørsmål var hvilket talemål som skulle ligge til grunn for den lydrette skrivemåten. Knudsen argumenterte etter hvert mot høytidsspråket, fordi ingen hadde det som sitt naturlige talemål, og kom fram til prinsippet om å basere skriftspråket på «den almindeligste Udtale af Ordene i de dannedes Mund», med andre ord den dansk-norske dagligtalen. Knudsen så for seg en gradvis fornorsking i denne retninga, men fikk ikke oppleve det selv. Den første rettskrivningen basert på hans prinsipper kom i 1907 og grunnla det som i dag heter bokmål. Han kalles derfor ofte *bokmålets far*.[14]

En formell opplesning fra 1913 av dansk-norsk litteratur, med Kristiania-uttale

0:00 / 0:00

Problemer med å lytte til denne filen? Se Hjelp:Multimedia.

En formell opplesning fra 1914 av dansk-norsk litteratur, med Bergens-uttale

0:00 / 0:00

Problemer med å lytte til denne filen? Se Hjelp:Multimedia.

1900-tallet

Utdypende artikkel: Norsk språkhistorie (20. århundre)

Om Knudsen er bokmålets far, må Moltke Moe være *samnorskens far*. Han var en av mennene bak Rettskrivningen av 1907, men alt i 1900 skrev han at han så en rettskrivning basert på Knudsens prinsipper som «det første store steg henimot en målform som én gang kan *samle* vort land, med rum for *alt* norsk, for by som for bygd, mot et mål som med rette kan kaldes *'riksmål'*, med rette *'landsmål' – fordi det er Norges lands, Norges rikes mål*.»[15] Inspirert av suksessen i 1907 fortsatte Moe å arbeide for nye språkreformer med tanke på en framtidig sammensmeltning. I 1909 brukte han ordet *samnorsk* om dette framtidsspråket.[16] Tradisjonelt har han derfor blitt regnet som opphavsmannen til samnorskbegrepet, men Arne Garborg brukte det alt i 1877 i omtrent samme betydning.[17]

Moe døde i 1913, men ideene ble videreført av Stortinget, som dette året på regjeringas anmodning bevilget 6 000 kroner til en komité «til at ta under overveielse spørsmaalet om en revision av saavel landsmaalets som riksmaalets retskrivning». Komiteens mandat er det første stortingsvedtaket som kan sies å underbygge den kommende samnorskpolitikken: «Endelig kan det kanske ogsaa være spørsmal om en viss tilnærmelse i grammatisk henseende mellem de to maalformer, forsaavidt en saadan tilnærmelse kan bygge paa levende taleform.»[18]

Rettskrivingsreformen ble gjennomført ved kongelig resolusjon i 1917. De obligatoriske endringene var relativt forsiktige, men i tillegg kom valgfrie tilnærmingsformer. Spørsmålet kom opp til debatt i Stortinget i 1919 etter interpellasjon fra Carl Joachim Hambro d.e.. Einar Lundeby skriver i 1966:

> « Interpellasjonen ble drøftet i tre dager, referatet er på 125 sider. Debatten er trolig den voldsomste i språksakens historie, den som hadde sterkest tilknytning til den allmenne politiske situasjonen, og den som mest lidenskapelig engasjerte både stortingsrepresentanter og publikum (presidenten klager gjentatte ganger over uro på galleriet og truer med å la det rydde). Stortingets behandling av denne saken innvarsler også noe prinsipielt nytt, idet det er første gang Stortinget befatter seg med normeringen av skriftspråkene.[18] »

I Stortinget falt forslaget om å avvise reformen med 58 mot 68 stemmer, et forslag om utsettelse falt med presidentens dobbeltstemme.[18]

Norges Lærerlag støttet reformen og hadde i forkant av debatten oppfordret Stortinget til ikke å kalle den tilbake. Etter avgjørelsen skjøt innføringa av de valgfrie tilnærmingsformene i skolene fart. Høsten 1920 la Østlandsk reisning fram en liste over de 305 av landets 674 kommuner som hadde vedtatt å ta dem i bruk, 86 av disse hadde landsmål i minst én krets.[19]

Dette året ble Riksmålsvernet stiftet, noe som markerer starten på den private normeringa av riksmålet. Ellers var Aftenposten blant de sterkeste motstanderne av offisiell normeringspolitikk og tok i bruk 1907-rettskrivningen først i 1923 og 1917-rettskrivningen i 1928.

I forbindelse med endringer i lærerskoleloven i 1929 kom spørsmålet om navnet på målformene opp. Landsmålet byttet navn til *nynorsk*, mens navnet *bokmål* ble videreført fra tidligere lovpraksis, selv om skriftnormen siden 1907 hadde vært kalt *riksmål*. Forslag om å bruke *riksmål* eller *dansk-norsk* i stedet for *bokmål* falt med henholdsvis 13 mot 22 og 17 mot 18 stemmer i Lagtinget. Dette har siden vært regnet som den offisielle avgjørelsen på navnespørsmålet.[18] Etter dette har riksmålsbevegelsen brukt navnet *riksmål* om sin private norm i motsetning til den offisielle bokmålsnormen.

I 1938 kom rettskrivingsreformene i bokmål og nynorsk som i dag blir husket som de store samnorskreformene. Hovedarkitekten var historikeren, målmannen og arbeiderpartimannen Halvdan Koht. Prinsippene reformen bygde på var som i 1917 samordning av skrivemåter i målformene og felles tilnærming til østlandsdialektene. For å rydde opp i den store valgfriheten som 1917-rettskrivningen hadde innført, ble de tillatte formene delt i to: hovedformer og sideformer. Hovedformene skulle brukes i lærebøker, mens sideformene var tillatt å bruke for elever. For bokmålets del var det nytt at mange former uten basis i den «dannede tale» eller *standard østnorsk* ble eneformer eller eneste hovedformer. Bl.a. ble *ramn*, *vatn*, *botn* og *fram* eneformer, mens *mjøl* og *mjølk* ble hovedformer (med *mel* og *melk* som sideformer). Dette vakte svært sterke reaksjoner i riksmålsbevegelsen. I nynorsken var det også de tradisjonelle formene som ble fjernet eller satt i klammer. I Noregs mållag var man delt i synet på reformen, og det brøt ut intern strid. Det endte med et kompromiss som i praksis aksepterte tilstanden.

Nynorsken hadde siden begynnelsen av 1900-tallet vært på frammarsj i Norge. I forbindelse med at lærebøkene måtte skiftes ut etter 1938, valgte enda flere skolekretser å gå over til nynorsk. I 1943 brukte halvparten av landets skolekretser nynorsk, noe som omfattet en tredjedel av elevene.

Etter krigen intensiverte Riksmålsforbundet under ledelse av Arnulf Øverland kampen mot det de kalte «samnorskrettskrivningen». De organiserte foreldreaksjonen mot samnorsk i 1951 og stiftet Det Norske Akademi for Sprog og Litteratur i 1953. Denne motstanden må sies å ha vært en hovedårsak til at myndighetene etter hvert ga opp tilnærminga fra bokmålets side.

I 1952 ble Norsk språknemnd opprettet med mål om å fremme tilnærming mellom de to skriftmålene på folkemålets grunn. I 1959 kom den nye læreboknormalen for begge målformer. For nynorskens del betydde den en ytterligere tilnærming til bokmål. Denne gjelder fremdeles for nynorsk, bare med mindre endringer. For bokmålets del ønsket nemnda å være mer forsiktig på grunn av den sterke motstanden etter 1938, og noen tradisjonelle riksmålsformer kom tilbake. Men samtidig ble valgfriheten i læreboknormalen redusert ved at flere riksmålsformer ble gjort til sideformer. Derfor møtte også denne reformen sterk motstand fra riksmålsbevegelsen.

I 1959 ble Landslaget for språklig samling stiftet, og i 1966 lanserte de det første fullstendige forslaget til en samnorsknormal eller samlenormal, men denne fikk aldri noen stor betydning.[20]

I 1972 tok Norsk språkråd over for Norsk språknemnd. I 1981 ble tilnærmingspolitikken i praksis oppgitt ved at mange tradisjonelle riksmålsformer igjen ble hovedformer i bokmål. Samme år tok Det Norske Akademi over ordboks- og normeringsarbeidet fra Riksmålsvernet. Tilnærmingspolitikken ble offisielt opphevet av Stortinget i 2002, og i bokmålsrettskrivningen av 2005 ble skillet mellom hovedformer og sideformer opphevet.

Fonologi

Vokaler

De fleste norske dialekter har 18 monoftonger og seks diftonger.

Monoftonger i norsk

	fremre				**midtre**		**bakre**	
	urundet		rundet					
	lang	*kort*	*lang*	*kort*	*lang*	*kort*	*lang*	*kort*
lukket	iː	ɪ	yː	ʏ	ʉː	ʉ	uː	u
midtre	eː	e	øː	ø			oː	ɔ
åpen	æː	æ					äː	ä

Det er en del variasjon dialektene imellom når det gjelder realisering av vokalene, men variasjonen når det gjelder diftonger er større. De seks diftongene blir skrevet *ei*, *øy*, *au*, *ai*, *oi*, *ui*. De tre første er vanlige, de går tilbake til urnordiske diftonger, og flere østlige dialekter har monoftong i stedet for diftong her (for eksempel *stenrøs* for *steinrøys*. Østlandsk bymålsuttale av diftongene er /æi øy æʉ ɑi ɔy ʉi/, trøndersk uttale av de tre første er ei øy øʉ. Diftongene har en del fellestrekk, for eksempel er alle stigende, bortsett fra den siste, som er avvikende både ved å ha to høye vokaler, og ved at den er representert i ordforrådet med bare et par ord: *(å) huie* og *(i) hui (og hast)*.

Konsonanter

Konsonantfonemer i norsk

	Bilabial/ Labiodental		**Dental/ Alveolar**		**Post-alveolar**	**Retrofleks**		**Alveolo-palatal**	**Palatal**		**Velar**		**Uvular**	**Glottal**
Plosiver	p	b	t	d		ʈ[2]	ɖ[2]		c[1]	ɟ[1]	k	g		
Nasaler	m		n			ɳ[2]			ɲ[1]		ŋ			
Frikativer	f		s		ʃ	ʂ[2]		ɕ[2]	ç				ʁ[3]	h
Likvider			ɾ[3], l			ɽ[4], ɭ[2]			ʎ[1]					
Approksimanter	ʋ									j				

1. Nord for Sognefjorden og Mjøsa
2. Disse konsonantene brukes i dialekter med retroflekser, men oppfattes som en sammensmelting av rt, rd, rn, rs, rsj og rl.
3. [ɾ] og [ʁ], såkalt rulle-r og skarre-r, er allofone lyder.
4. Østlandet, Trøndelag, Nordmøre, Romsdal og sørlig Nordland

Noe forenklet kan man regne tre konsonantsystemer i norske dialekter. I sør- og vestlandsk har man det enkleste systemet. Østlandsk har i tillegg retroflekser, og nordafjells har man både retroflekser og palatalisering.

Retrofleks flapp eller *tykk l* (/ɽ/) er en relativt sjelden språklyd på verdensbasis. Den finnes i alle østnorske dialekter og i noen vestnorske dialekter i grenseområdene til østnorsk, nemlig romsdalsk og sørlig nordlandsk. Tradisjonelt har standard østnorsk unnveket retrofleksene, men disse er nå i stor grad aksepterte i samsvar med de omkringliggende dialektene. Unntaket er tykk l som fremdeles unngås der skriftspråket har «rd».

Lengde

Norske vokaler kan være korte eller lange. Fonologisk sett har norske konsonanter ikke lengdeforskjell. Selv om det er mulig å måle en liten forskjell i lengde mellom konsonanter, er dette alltid avhengig av vokallengde, og forskjellen er langt mindre enn den er det for lange og korte vokaler.

Forskjellen mellom lette og tunge stavelser er avhengig av lengde. En tung stavelse i norsk er en stavelse med konsonant og/eller med lang vokal i rimet i stavelsen.

Trykk

Trykk i norsk faller på den siste tunge stavelsen i stammen av ordet. I den opprinnelig norske delen av ordforrådet innebærer dette at trykket faller på første stavelse:

- *kas*.te, *hes*.te.ne, ka.ta.ma.*ra*.nen, *te*.ve.en, for.*stå*.e.lig

I sammensetninger faller hovedtrykket på første ledd av sammensetningen, senere ledd får bitrykk.

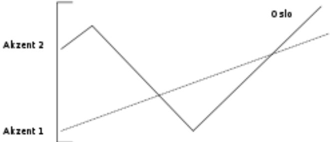
- ka.ta.ma.**ran**.*te*.ve.en, **ko**.ne.*bå*.ten

For en del ord gjelder ikke denne regelen. Disse må bli markert som unntak i leksikon, slik at siste stavelse av stammen er «usynlig» for trykkplassering. Det gjelder blant annet lånord på *-or*, og en del andre ord.

- pro.*fes*(.sor), *lek*(.tor), *ko*.le(.ra),

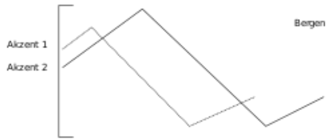
Tonelag

I de fleste norske dialekter blir hovedtrykk realisert på en av to ulike måter, enten som *tonelag 1* eller som *tonelag 2*. Tonelag 2 går historisk tilbake til ord som hadde to stavelser i gammelnorsk. Dermed har de fleste flertallsformene tonelag 2 (*²hester, ²piler* fra *hestar, pílur*). Omlydssubstantiv hadde flertallsending uten vokal, og har dermed tonelag 1 i dag (*¹føtter, ¹hender* fra *fœtr, hendr*).

Tonelag 1 og 2 i Oslo

Nye lånord får som regel tonelag 1 (*¹kajakk, Tim¹buktu*). Tonelag i sammensatte ord er fordelt etter et komplisert mønster, der tendensen er at hvis konsonantene rundt sammensetningsfugen er ustemte og/eller obstruenter, er det mer sannsynlig med tonelag 1. Det er som om en stor hindring er med og deler ordet i to, slik at det blir tonelag 1, mens stemte konsonanter er med og holder ordet sammen, prosodisk sett. Således heter det *¹ferskfisk* men *²villaks*.

Tonelag 1 og 2 i Bergen

I dialektene blir tonelagene realisert ulikt, men den leksikalske tilordninga er stort sett den samme fra dialekt til dialekt. Hovedinndelinga går mellom lavtonedialekter (Østlandet og Trøndelag) og høytonedialekter (Vestlandet og Nord-Norge). Lavtonedialekter realiserer tonelag 1 som lavtone og tonelag 2 som fallende tone, mens høytonedialekter realiserer tonelag 1 som høytone og tonelag 2 som stigende tone. Dette er en forenkling; særlig i grenseområdene mellom de to hovedsystemene er forholdene mer komplekse.

Ikke alle dialekter har tonelag. Tonelag mangler i dialektene rundt Bergen, samt i flere dialekter i Nord-Norge fra Nord-Troms og nordover. Begge disse områdene er områder som har hatt stor grad av språkkontakt med andre språk, og i alle fall for Nord-Norge er nok finsk og samisk substrat grunnen til det manglende tonelaget.

Morfologi

Substantiv

Norske substantiv blir bøyd i bestemthet (bestemt/ubestemt), numerus (entall/flertall) og kasus (nominativ/genitiv).

Som i de fleste andre indoeuropeiske språk er substantivene i norsk delt inn i bøyningsklasser, først og fremst genus og sterk/svak bøyning. Norske substantiv har tre kjønn: hannkjønn, hunnkjønn og intetkjønn. Unntak er bergensdialekten og konservative varianter av bokmål, som bare har hannkjønn og intetkjønn.

Bøyninga av regelmessige substantiv avhenger av kjønnet. Fra og med 1. juli 2005, kan alle hunnkjønnssubstantiv på bokmål bøyes som om de var hannkjønn.[21] På noen varianter av nynorsk er det et sterkt og et svakt bøyningsmønster for hunnkjønns- og intetkjønnsubstantiv.

Bøyning av regelmessige substantiv på bokmål

	Entall		Flertall	
	Ubestemt	**Bestemt**	**Ubestemt**	**Bestemt**
m.	en gutt	gutten	gutter	guttene
f.	ei/en dør	døra/døren	dører	dørene
n.	et hus	huset	hus	husene/husa

Bøyning av regelmessige substantiv på nynorsk

	Entall		Flertall	
	Ubestemt	**Bestemt**	**Ubestemt**	**Bestemt**
m.	ein gut	guten	gutar	gutane
f.	ei sol	sola	soler	solene
	ei kyrkje	kyrkja	kyrkjer	kyrkjene
n.	eit hus	huset	hus	husa
	eit hjarte/hjarta	hjartet/hjarta	hjarte/hjarto	hjarta/hjarto

8 forskjellige substantivformer

Norske substantiver kan bøyes på 8 forskjellige måter (det finnes noen unntak):

Nominativ	en gutt	gutten	gutter	guttene
Genitiv	en gutts	guttens	gutters	guttenes

Eksempel på et substantiv med flere enn 8 forskjellige former:

Nominativ	et folk	folket	folk	folkene
Genitiv	et folks	folkets	folks	folkenes
Vokativ	*folkens*			

Adjektiv

Norske adjektiv blir bøyd i grad (*fin* – *finere* – *finest*) og genus. Med unntak av *liten* (*lita*, *lite*), og i noen dialekter andre adjektiv på -en, er opposisjonen mellom maskulinum og femininum nøytralisert, og bare nøytrumsformen er avvikende. Bøyning i kjønn gjelder bare adjektiv i positiv ubestemt entall, gradbøyde adjektiv, og adjektiv i flertall og/eller bestemt form (*finere*, *finest*, *fineste*, *fine*) har ikke genusbøyning.

Adjektivene blir bøyd i bestemthet og numerus, som substantiv. De skiller seg likevel fra hverandre ved at de ved substantivene er inherente kategorier der adjektivene retter seg etter substantivet. Eksponentene for de ulike trekkene i hver kategori er også helt ulike de eksponentene som finnes innenfor substantivbøyninga. Flertall blir uttrykt med *-e* for adjektivene, men med blant annet *-er* for substantivene (*gul**e** sol**er***).

Det er to bøyningsparadigmer for adjektivene: den svake bøyninga brukes når argumentet er bestemt, og den sterke brukes når argumentet er ubestemt:

Svake adjektivsformer (*grønn* på bokmål)

Positiv	Komparativ	Superlativ
grønne	*grønnere*	*grønneste*

Sterke adjektivsformer (*grønn* på bokmål)

Positiv				Komparativ	Superlativ
Hannkjønn	Hunnkjønn	Intetkjønn	Flertall		
grønn	*grønn*	*grønt*	*grønne*	*grønnere*	*grønnest*

Verb

Regelmessige norske verb har sju bøyingsformer – med verbet *leve* som eksempel er det disse formene: fire finitte former: *lever* (presens), *levde* (preteritum), *leve* (optativ), *lev* (imperativ) og tre infinitte former: *leve* (infinitiv), *levende* (presens partisipp) og *levd* (perfektum partisipp). I skolegrammatikken blir den imperfektive partisippen kalt «presens partisipp».

Verb kan deles i ulike bøyningstyper, i *svake* og *sterke*, etter om de danner preteritum med suffiks eller ikke. Svake verb danner preteritum med suffiksene *-a/et* eller *-te/-(d)de*, fordelingen dem i mellom er avhengig av fonologiske egenskaper ved stammen. Enstavede stammer (*å nå*) har suffikset *-dde*, stammer med trykk på siste staving og tonelag 1 (*å reparere*) har suffikset *-te*, det samme har stammer med visse fonologiske strukturer. Alle andre svake verb danner preteritum med *-a/et*. Sterke verb danner preteritum med vokalveksling i stammen, såkalt avlyd.

Norske verb kan også deles inn i hovedverb og hjelpeverb. Hjelpeverbene er en lukket klasse av verb som blir brukt dels til å lage sammensatte tidsformer (*Vi har gått*), og dels til å markere talerens innstilling til innholdet i setningen (*Vi må gå nå*). Syntaktisk skiller hjelpeverbene seg fra andre verb ved at de tar infinitiver som komplement uten infinitivsmerke, jf. *Vi prøver **å** gå nå*, der *prøver*, til forskjell fra *må*, ikke er et hjelpeverb.

Verbformer på nynorsk (*leva*)

Finitt				Ikke-finitt						
Indikativ		Konjunktiv	Imperativ	Verbalsubstantiv		Partisipper				
Presens	Preteritum			Infinitiv		Presens partisipp	Perfektum partisipp			
				Aktiv	Passiv		Hannkjønn	Hunnkjønn	Intetkjønn	Flertall
lever	*levde*	*leve*	*lev*	*leva*	*levast*	*levande*	*levd*	*levd*	*levt*	*levde*

Verbformer på bokmål (*leve*)

Finitt					Ikke-finitt					
Indikativ				Konjunktiv	Imperativ	Verbalsubstantiv		Partisipper		
Presens		Preteritum				Infinitiv		Presens partisipp	Perfektum partisipp	
Aktiv	Passiv	Aktiv	Passiv			Aktiv	Passiv		Entall	Flertall
lever	*leves*	*levde*	*levdes*	*leve*	*lev*	*leve*	*leves*	*levende*	*levd*	*levde/ levet*

Lukkede ordklasser

Norsk har sju lukkede ordklasser, det vil si ordklasser som har grammatisk funksjon, og som har et endelig antall medlemmer. Adverb, determinativ, interjeksjoner, konjunksjoner, preposisjoner, pronomen og subjunksjoner utgjør disse ordklassene i norsk.

De personlige pronomenene bøyes i tre ulike kasus: nominativ, akkusativ og genitiv. Noen dialekter har dativ istedenfor akkusativ. Adjektiv samsvarsbøyes med pronomen på samme måte som med substantiv. Av pronomenene er det bare de personlige som har bøyning.

De fleste determinativer bøyes etter kjønn og tall i samsvar med argumentet sitt. Noen determinativ bøyes ikke.

De fem øvrige lukkede ordklassene har ingen bøyning.

Ordforråd

Indoeuropeiske arveord

Grunnstammen av norske ord er arveord fra indoeuropeisk. De lukkede ordklassene er de som har overlevd lengst, mens åpne ordklasser er mer utsatte for utskiftinger. De aller fleste sterke verb er arveord fordi bøyningsmønsteret ikke har vært produktivt på svært lenge. Avlyd er også såpass gammelt at de fleste ord med avlyd i bøyningsmønsteret er arveord (for eksempel *å dr**i**ve – dr**ei**v*).

Lånord

Utdypende artikkel: Lånord

Språksamfunn låner ord fra mer prestisjefylte språksamfunn via tospråklige talere. Studier av lånord i norsk speiler dermed samfunnsmessige forhold i Europa opp gjennom hundreårene. Med innføringa av kristendommen kom det en god del lånord inn i norrønt. Av lånordene i Fritzners *Gammelnorsk Ordbog* er cirka 61 % fra latin, 25 % fra gammel- og mellomhøytysk, 7 % fra gammelfransk og under 5 % fra gammelengelsk. De fleste latinske lånordene er knyttet til kristendommen, mange tyske ord til handel, og mange franske ord til hoffliv. Hovedtyngden av lånordene i mellomnorsk kom fra lavtysk. Det har blitt anslått at halvparten av ordforrådet i norsk kommer fra lavtysk[4].

Mengden nye lånord har vokst kraftig siden midten av det 20. århundre, og ikke minst etter at fjernsynet og seinere Internett ble vanlig i norske hjem. Det er særlig engelsk det hentes inn ord fra.[22] Tor Guttu (leksikograf) mener at «kafésvensk» var kjent i Norge rundt 1900.[23]

Like før andre verdenskrig registrerte filologen Aasta Stene omkring 530 engelske ord som var i bruk i norsk.[24] Lignende undersøkelser er foretatt senere, og det ble klart at trenden var at stadig flere engelske ord kom i bruk. *Anglisismeordboka* fra 1997 har omkring 4000 oppslagsord, det vil si omkring sju og en halv gang så mange som Stene fant. Engelske ords andel blant lånord har også steget markant, og utgjør i *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* henholdsvis cirka ti og tolv prosent av lånordene.

Mens lånordene fra engelsk i 1950-årene i svært stor grad var knyttet til ungdomskultur, har fenomenet spredt seg også til andre felter. Mens ungdomskultur fremdeles er et viktig område, finner man også særlig ord knyttet til teknologi, fritidsaktiviteter, sport og næringsliv.

Norvagisering

Utdypende artikkel: Norvagisering

Norvagisering er å gi lånord norsk skrivemåte. De aller fleste gamle lånord har norsk skrivemåte, men for nye lånord kan det være betydelig motstand mot å fornorske skrivemåter etter at den utenlandske skrivemåten først er etablert. Mens skrivemåter som *sitron*, *sjåfør* og *kul* for *citron*, *chauffeur* og *cool* ikke skaper særlig oppmerksomhet, ble forslag om norvagiseringer som *sørvis*, *sirka*, *beiken* og *pøbb* til dels latterliggjort da Språkrådet foreslo dem i 1996.[25]

Fornorsking

Utdypende artikkel: Fornorsking (språk)

Fornorsking er å finne og ta i bruk avløserord i stedet for lånord. Eksempler er *idémyldring* for *brainstorming*, *nettleser* for *(web) browser* eller *kringkasting* for *broadcasting*.

Et avløserord kan lages på flere ulike måter, hovedsaken er at man forstår hva ordet dreier seg om. Det kan lages avløserord på hovedsakelig to forskjellige måter. En måte er å oversette direkte. *Mountain bike* oversettes med *fjell-/terrengsykkel* og *boarding card* med *ombordstigningskort*.
Andre ganger må det tys til litt mer fantasi, *feedback* og *corner* blir neppe forstått på norsk hvis det oversettes med *tilbakemating* eller *hjørne*. *Tilbakemelding* og *hjørnespark* er derimot mye mer forståelige. Nyansene er derfor viktige når nye avløserord skal lages.

I Norge er det Språkrådet som har tatt ansvaret for å komme på nye avløserord i Ordsmia (https://web.archive.org/web/20080616051034/http://www.sprakrad.no/Spraakstyrking/Ordsmia/).

Se også

- Kebabnorsk
- Russenorsk
- Svorsk

Referanser

1. ^ a b Språkrådet (2011). Statsspråk 2/2011 (http://www.språkrådet.no/upload/statssprak/Statsspråk_2_2011.pdf), s. 2.
2. ^ «St.meld. nr. 35 (2007–2008). Mål og meining Ein heilskapleg norsk språkpolitikk» (PDF). Kultur- og kyrkjedepartementet. «I dag er norsk morsmål for over 90 prosent av befolkninga i Noreg.»
3. ^ Koenraad De Smedt, Gunn Inger Lyse, Anje Müller Gjesdal og Gyri S. Losnegaard (2012). «Norsk i det europeiske informasjonssamfunnet». *The Norwegian Language in the Digital Age*. White Paper Series. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg. s. 9. ISBN 9783642313882. doi:10.1007/978-3-642-31389-9. «Norsk er felles tale- og skriftspråk i Norge, og er mors- målet til det store flertallet av den norske befolkningen (mer enn 90 %, omtrent 4 320 000 språkbrukere).»

4. ^ a b c d e f Torp, Arne (2004). «Nordiske språk i nåtid og fortid». I Sletten, Iben Stampe. *Nordens språk - med røtter og føtter* (PDF). ISBN 92-893-1042-1. Arkivert fra originalen (PDF). Besøkt 25. september 2007.
5. ^ a b c d e Språkrådet - Språkstatistikk - nokre nøkkeltal for norsk (død lenke) (http://www.sprakrad.no/Politikk-Fakta/Fakta/Spraakstatistikk/Hovudtal/)
6. ^ «UCLA Language Materials Project – Norwegian». Arkivert fra originalen 5. juni 2011. Besøkt 31. mars 2011.
7. ^ Kultur- og kirkedepartementet - Målvedtak i kommuner og fylkeskommuner (http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/regpubl/stmeld/19971998/stmeld-nr-13-1997-98-/15.html?id=315687)
8. ^ SSB: Elevar, etter elevens målform og fylke. 1. oktober 2007 (http://www.ssb.no/utgrs/tab-2008-04-28-09.html)
9. ^ Dagbladet 1959-10-29 (http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_dagbladet_null_null_19591029_91_252_1)
10. ^ Alnæs, Karsten (1996). *Historien om Norge*. 1. Den Norske Bokklubben. s. 218. ISBN 82-525-3945-9.
11. ^ Skard, Vemund (1977). *Norsk språkhistorie. Bind 2 : 1523-1814*. Oslo: Universitetsforlaget.
12. ^ Almenningen, Olaf (1985). *Språk og samfunn gjennom tusen år : ei norsk språkhistorie*. Oslo: Universitetsforlaget.
13. ^ «Laurents Hallager – Norsk biografisk leksikon». *Store norske leksikon*. Besøkt 7. januar 2017.
14. ^ a b c d e Hoel, Oddmund Løkensgard (1996). *Nasjonalisme i norsk målstrid 1848-1865*. Oslo: Noregs Forskingsråd. ISBN 82-12-00695-6.
15. ^ Moe, Moltke (1900). «Retskrivning og folkedannelse». I Liestøl, Knut. *Moltke Moes samlede skrifter, bind 1*.
16. ^ Moe, Moltke (1909). «Nationalitet og kultur». I Liestøl, Knut. *Moltke Moes samlede skrifter, bind 2*.
17. ^ Hanto, Kristian Ihle (1986). *Ideologiar i norsk målreising,*.
18. ^ a b c d Einar Lundeby (1966). «Stortinget og språksaken». *Innstilling om språksaken fra Komitéen til å vurdere språksituasjonen m.v. oppnevnt ved kongelig resolusjon 31. januar 1964*. Arkivert fra originalen 24. juli 2011.
19. ^ Jahr, Ernst Håkon (1978). *Østlandsmåla fram!*. Universitetsforlaget. ISBN 82-00-01672 Sjekk `|isbn=`-verdien: length (hjelp).
20. ^ *Framlegg til samlenormal* (PDF). Språklig samlings småskrifter. Landslaget for språklig samling. 1966. Arkivert fra originalen (PDF) 14. mars 2016.
21. ^ Språkrådet – Rettskrivningsendringer 2005 (http://www.sprakrad.no/Sprakhjelp/Rettskriving_Ordboeker/Rettskrivningsendringer-2005/) Arkivert (https://web.archive.org/web/20091230080723/http://www.sprakrad.no/Sprakhjelp/Rettskriving_Ordboeker/Rettskrivningsendringer-2005/) 30. desember 2009 hos Wayback Machine.
22. ^ Graedler, Anne Line. «Engelsk i norsk». Arkivert fra originalen 16. juni 2008.
23. ^ Kafésvensk er tilbake (http://www.aftenposten.no/kultur/Kafsvensk-er-tilbake-7076286.html)
24. ^ Stene, Aasta (1945). *English Loan-words in Modern Norwegian*. Oxford University Press og Johan Grundt Tanum Forlag.
25. ^ Norsk Språkråd (august 1997). «Lånte fjører eller bunad? Om norsk skrivemåte av importord.» (PDF).

Eksterne lenker

- Norwegian (https://web.archive.org/web/20110605043430/http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=33&menu=004) - *UCLA Language Materials Project*, University of California Los Angeles (UCLA).
- (en) Levende språk i Norge i dag (http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=NO)

Søkbare norske ordbøker

- Søk i Bokmålsordboka og Nynorskordboka (http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?)
- Riksmålsfobundets ordliste (http://www.riksmalsforbundet.no/ordliste/)
- Rimordbok (på dansk og norsk) (http://www.rimordbog.dk/orcapia.cms?aid=1&dl=no&w=)
- Lexin (ordbøker for innvandrere) (https://web.archive.org/web/20091121150206/http://decentius.hit.uib.no/lexin.html)
- Språkrådets lenkesamling over ordbøker (https://web.archive.org/web/20071010105352/http://www.sprakradet.no/Ordboeker/Soek/)
- Språkrådets ordlister (se venstre marg) (https://web.archive.org/web/20071010105116/http://www.sprakradet.no/Ordboeker/)
- Nordiske ordbøker (god lenkesamling) (https://web.archive.org/web/20100424215215/http://www.ivarmedia.as/nordisknordisk.htm)